

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
LAILE MEDINA,
predstavljeni 30. aprila 2025¹

Zadeva C-135/25 PPU, [Kachev]ⁱ

**M. S. T.,
ob udeležbi**

Varhovna kasatsionna prokuratura na Republika Bulgaria

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče, Bolgarija))

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah – Direktiva (EU) 2016/343 – Člen 8 – Pravica biti navzoč na sojenju – Obvestitev o sojenju in o posledicah izostanka – Nemožnost najti obdolženo osebo – Razumna prizadevanja pristojnih organov – Sorazmernost – Možnost sojenja in izdaje odločbe v nenavzočnosti – Člen 9 – Pravica do novega sojenja – Neobstoj te pravice, kadar se zadevna oseba izogiba sodnemu postopku – Člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah“

1. Ko je temeljno načelo, da nihče ne sme biti obsojen, ne da bi se lahko branil, zapisano v zakonu, se odgovornost sodnika, ki mora zagotoviti potrebna jamstva za njegovo uporabo, da bi skrbel za ravnovesje med zahtevami pravičnosti in praktičnimi zahtevami sojenja, pokaže v vsem svojem obsegu in kompleksnosti.

2. Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 8(4) in člena 9 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku² ter načel enakovrednosti in učinkovitosti. Ta predlog je bil vložen v okviru zahteve za obnovo kazenskega postopka, ki jo je vložil M. S. T., potem ko je bil v nenavzočnosti obsojen na enoletno zaporno kazen zaradi velike tatvine, ki jo trenutno prestaja v zaporu v Bolgariji.

3. Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na enako problematiko kazenskih postopkov v nenavzočnosti, kot je bila obravnavana v nedavni sodni praksi Sodišča.³ Predložitveno sodišče namreč navaja, da ima težave pri razlagi in uporabi te sodne prakse Sodišča. Te težave naj bi se pojavile zlasti v primerih, ko je obdolžena oseba, čeprav je bila že med preiskavo v kazenskem postopku obveščena o obtožbi zoper njo, namerno pobegnila, zaradi česar je izostala s sojenja.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

ⁱ Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

² UL 2016, L 65, str. 1.

³ Glej sodbe z dne 19. maja 2022, Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (C-569/20, v nadaljevanju: sodba Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), EU:C:2022:401); z dne 16. januarja 2025, VB II (Informacije o pravici do novega sojenja) (C-400/23, EU:C:2025:14), in z dne 16. januarja 2025, Stangalov (C-644/23, v nadaljevanju: sodba Stangalov, EU:C:2025:16).

I. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 2016/343

4. V uvodni izjavi 35 Direktive 2016/343 je navedeno:

„Pravica osumljenih ali obdolženih oseb, da so navzoče na sojenju, ni absolutna. Osumljene ali obdolžene osebe bi morale imeti možnost, da se pod nekaterimi pogoji izrecno ali molče, vendar nedvoumno, odpovejo tej pravici.“

5. V uvodni izjavi 37 te direktive je navedeno:

„Moralo bi biti mogoče, da sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, če je bila ta oseba obveščena o sojenju in je pooblastila odvetnika, ki ga je imenovala sama ali pa država, da jo zastopa na sojenju, in ki jo je zastopal.“

6. Člen 8 te direktive, naslovljen „Pravica biti navzoč na sojenju“, v odstavkih od 1 do 4 določa:

„1. Države članice zagotovijo, da imajo osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče na svojem sojenju.

2. Države članice lahko določijo, da lahko sojenje, na podlagi katerega se lahko izda odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, poteka brez navzočnosti te osebe, če:

- (a) je bila osumljena ali obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in o posledicah izostanka; ali
- (b) osumljeno ali obdolženo osebo, ki je bila o sojenju obveščena, zastopa pooblaščen odvetnik, ki ga je imenovala osumljena ali obdolžena oseba ali država.

3. Odločba, sprejeta v skladu z odstavkom 2, se lahko izvrši zoper zadevno osumljeno ali obdolženo osebo.

4. Če države članice omogočajo sojenje brez navzočnosti osumljene ali obdolžene osebe, vendar ni mogoče izpolniti pogojev iz odstavka 2 tega člena, ker osumljene ali obdolžene osebe kljub razumnemu prizadevanju ni mogoče najti, države članice lahko določijo, da se odločba vseeno lahko izda in izvrši. Države članice v tem primeru zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe, ko so obveščene o odločitvi, zlasti v trenutku, ko so prijete, obveščene tudi o možnosti, da izpodbijajo to odločitev in da imajo pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, v skladu s členom 9.“

7. Člen 9 Direktive 2016/343, naslovljen „Pravica do novega sojenja“, določa:

„Če osumljene ali obdolžene osebe niso bile prisotne na svojem sojenju in pogoji iz člena 8(2) niso bili izpolnjeni, države članice zagotovijo, da imajo zadevne osebe pravico do novega sojenja ali

drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi, vključno s preučitvijo novih dokazov, ter lahko privede do spremembe prvotne odločbe. V zvezi s tem države članice zagotovijo, da imajo te osumljene in obdolžene osebe pravico biti navzoče, učinkovito sodelovati v skladu s postopki po nacionalnem pravu in uveljavljati pravice obrambe.“

2. Uredba (EU) 2018/1862

8. Člen 34(1)(c) Uredbe (EU) 2018/1862 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. novembra 2018 o vzpostavitvi, delovanju in uporabi schengenskega informacijskega sistema (SIS) na področju policijskega sodelovanja in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, o spremembi in razveljavitvi Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1986/2006 Evropskega parlamenta in Sveta in Sklepa Komisije 2010/261/EU⁴ določa:

„1. Za namene sporočanja kraja prebivanja ali stalnega prebivališča osebe, na zahtevo pristojnega organa, države članice v SIS vnesejo razpise ukrepov za:

[...]

(c) osebe, ki jim je treba vročiti kazensko sodbo ali druge dokumente v zvezi s kazenskim postopkom zaradi dejanj, zaradi katerih so preganjane“.

B. Bolgarsko pravo

9. Člen 219(3), točka 3, Nakazatelno-protsesualen kodeks (zakonik o kazenskem postopku)⁵ v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: NPK), določa:

„V obtožnem aktu [...] morajo biti navedena dejanja, za katera je [zadevna oseba] obtožena, in pravna kvalifikacija teh dejanj.“

10. Člen 247c(1) NPK določa:

„Obdolženi osebi se na podlagi odredbe sodnika poročevalca vroči prepis obtožnega akta. Z vročitvijo obtožnega akta je obdolžena oseba obveščena o datumu materialnega preizkusa obtožnega akta [...] ter o dejstvu, da se lahko zadeva obravnava in se ji lahko sodi brez njene navzočnosti pod pogoji, določenimi v členu 269.“

11. Člen 269 NPK določa:

„1. V zadevah, v katerih se obdolženi osebi sodi za hudo kaznivo dejanje, je njena navzočnost na glavni obravnavi obvezna.

[...]

⁴ UL 2018, L 312, str. 56.

⁵ DV št. 86 z dne 28. oktobra 2005.

3. Če to ne preprečuje razkritja objektivne resnice, se zadeva lahko obravnava brez navzočnosti obdolžene osebe, če:

(1) ta ni na naslovu, ki ga je navedla, ali ga je spremenila, ne da bi o tem obvestila pristojne organe;

(2) njeno prebivališče v Bolgariji ni znano in ni bilo ugotovljeno niti z obsežno preiskavo;

[...]

(4) je zunaj bolgarskega ozemlja in [...] njeno stalno prebivališče ni znano.“

12. Člen 423(1) NPK določa:

„Oseba, obsojena v nenavzočnosti, lahko v šestih mesecih od seznanitve s pravnomočno kazensko obsodbo zahteva obnovo kazenskega [postopka] iz razloga svoje nenavzočnosti v [tem postopku]. Zahtevi se ugotovi, razen če je obsojena oseba po tem, ko je bila med preiskavo obveščena o obdolžitvah, pobegnila, zaradi česar postopka iz člena 247c(1) ni bilo mogoče izvesti, ali če se po izvedbi navedenega postopka ni udeležila obravnave brez utemeljenega razloga.“

II. Dejansko stanje, postopek v glavni stvari in vprašnji za predhodno odločanje

13. S sklepom državnega tožilca z dne 5. februarja 2024 je bil M. S. T. in njegovemu odvetniku, postavljenemu po uradni dolžnosti, vročen predhodni obtožni akt, sestavljen v skladu z členom 219 NPK (v nadaljevanju: predhodni obtožni akt), v zvezi z veliko tatvino, storjeno oktobra 2023. Zlasti je ta akt od M. S. T. zahteval, da se redno podpisuje v vpisnik, ki ga vodijo policijski organi v kraju njegovega prebivališča. V predhodnem obtožnem aktu je bil M. S. T. obveščen med drugim o tem, da ne sme zapustiti tega kraja in da se bo moral na poziv zglasiti pri pristojnih organih.

14. Po vložitvi obtožnice je bil M. S. T. zaslišan in je navedel naslov, na katerem ga pristojni organi lahko najdejo. Prav tako je izjavil, da je bil obveščen, da mora v primeru obsodbe plačati stroške odvetnika, postavljenega po uradni dolžnosti.

15. Državni tožilec je 28. februarja 2024 sestavil obtožni akt v skladu s členom 246 NPK in zadevo predložil Rayonen sad Montana (okrajno sodišče v Montani, Bolgarija). Obtožba v tem aktu je bila z dejanskega in pravnega vidika enaka obtožbi v predhodnem obtožnem aktu, ki mu je bil vročen v fazi preiskave.

16. Rayonen sad Montana (okrajno sodišče v Montani) je, ker tega obtožnega akta ni uspelo vročiti M. S. T. na naslovu, ki ga je navedel, poskusilo osebno povabiti M. S. T., in sicer med drugim tako, da je odredilo, da se ga povabi po telefonu, da je preverilo njegova potovanja v tujino in odredilo, da ga uslužbenec regionalne enote pravosodne policije poišče. Vendar so se ta prizadevanja izkazala za neuspešna.

17. V teh okoliščinah je Rayonen sad Montana (okrajno sodišče v Montani) obravnavalo obtožbo zoper M. S. T. v njegovi nenavzočnosti. V postopku pred tem sodiščem je sodeloval odvetnik, ki je bil postavljen po uradni dolžnosti in je pomagal M. S. T. v fazi preiskave.

18. Navedeno sodišče je 8. maja 2024 M. S. T. obsodilo na zaporno kazen enega leta. Ta sodba je postala pravnomočna 24. maja 2024, M. S. T. pa je začel prestajati kazen 16. junija 2024.

19. M. S. T. je pri Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče, Bolgarija), ki je predložitveno sodišče, vložil zahtevo za obnovo kazenskega postopka, v katerem je bil obsojen v nenavzočnosti.

20. To sodišče navaja, da v skladu s sodno prakso oseba, ki je bila obsojena v nenavzočnosti, ne more zahtevati obnove sojenja, če je njena nenavzočnost posledica njenega pobega, zaradi česar ji ni bilo mogoče vročiti obtožnega akta in je obvestiti o datumu in kraju sojenja ter o posledicah njenega izostanka. V tem primeru se zahteva za obnovo postopka zavrne zaradi slabe vere, saj ta oseba ne more imeti koristi od svojega nezakonitega ravnanja. Na podlagi tega predložitveno sodišče meni, da je člen 423(1) NPK v skladu s pravom Unije, zlasti s členoma 8 in 9 Direktive 2016/343.

21. Vendar se sprašuje o združljivosti te rešitve z razlago teh določb, ki jo je Sodišče podalo v sodbi Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) in sodbi Stangalov. Zlasti se sprašuje, ali je prejem predhodnega obtožnega akta mogoče enačiti s tem, da je oseba, na katero se ta akt nanaša, seznanjena s tem, da bo zoper njo potekalo sojenje, in s pravnimi posledicami njenega pobega pred privedbo pred sodišče.

22. V teh okoliščinah je Varhoven kasatsionen sad (kasacijsko sodišče) prekinilo postopek in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali je v skladu z normativnimi zahtevami prava [Unije] iz člena 9 in člena 8(4) [Direktive 2016/343] dovoljena nacionalna zakonodaja, kakršen je [...] člen 423(1) [NPK], ki onemogoča obnovo kazenskega postopka in s katero se odreka pravica do novega sojenja osebi, ki je bila obsojena v nenavzočnosti, če je ta oseba pobegnila po tem, ko ji je bila v preiskovalnem postopku [predhodni obtožni akt] osebno vročen, zaradi česar je sodišče ni moglo obvestiti o datumu in kraju sojenja niti o posledicah njenega izostanka na sodišču, torej da se zadeva lahko obravnava in o njej odloči v njeni nenavzočnosti?

2. Če bi bilo treba na prvo vprašanje odgovoriti pritrdilno, ali lahko nacionalno sodišče na podlagi načel enakovrednosti in učinkovitosti odloči, da v nenavzočnosti obsojena oseba nima pravice do novega sojenja, če:

2.1. si je sodišče razumno prizadevalo, da bi jo obvestilo o sojenju, vendar je kljub temu, da je bila uradno obveščena o obtožbi za storitev kaznivega dejanja in je torej vedela, da bo zoper njo potekalo sojenje, namerno ravnala tako, da se je izognila uradnemu obveščanju o datumu in kraju tega sojenja, tako da je pobegnila z naslova, na katerem naj bi izvrševala varnostni ukrep, ki je bil zoper njo sprejet v preiskavi, to je obveznost rednega podpisovanja vpisnika policijskih organov v kraju prebivališča;

2.2. sta bila obtožni akt, sestavljen na podlagi člena 246 [NPK], in dokument, v katerem sta navedena datum in kraj predvidene obravnave, poslana in dejansko vročena na naslov, ki ga je obsojena oseba po vročitvi [predhodnega obtožnega] akta iz člena 219 [NPK] sporočila preiskovalnim organom, pri čemer se obtožni akt in [predhodni obtožni akt] iz preiskovalnega postopka ujemata glede kaznivega dejanja in njegove pravne kvalifikacije[, in]

2.3. je obsojeno osebo ves čas sodnega postopka, ki je potekal v njeni nenavzočnosti, zagovarjal odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti?“

III. Nujni postopek pred Sodiščem

23. Predložitveno sodišče je predlagalo, naj se ta predlog za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 107 Poslovnika Sodišča obravnava po nujnem postopku. V utemeljitev tega predloga je navedlo, da se zadeva nanaša na razlago določb prava Unije, ki spadajo v naslov V tretjega dela Pogodbe DEU.

24. V zvezi z merilom nujnosti je predložitveno sodišče navedlo, da je M. S. T. trenutno v zaporu, da bi obnova kazenskega postopka lahko pripeljala do njegove izpustitve na prostost do ponovnega sojenja in da je namen zastavljenih vprašanj prav ugotoviti, ali je treba odrediti tako obnovo.

25. V teh okoliščinah je tretji senat Sodišča 26. februarja 2025 odločil, da ugodi predlogu tega sodišča, naj se ta zadeva obravnava po nujnem postopku predhodnega odločanja.

26. Varhovna kasatsionna prokuratura na Republika Bulgaria (državni tožilec pri kasacijskem sodišču Republike Bolgarije) in Evropska komisija sta predložila pisni stališči. Komisija je na obravnavi, ki je potekala 3. aprila 2025, podala ustne navedbe.

IV. Analiza

A. *Preoblikovanje vprašanj za predhodno odločanje*

27. Najprej, ker sta vprašanji za predhodno odločanje neločljivo povezani, Sodišču predlagam, naj ju preoblikuje in obravnava skupaj, čeprav se drugo vprašanje postavlja le, če je odgovor na prvo pritrdilen.

28. Nato moram spomniti, da sta pravici do učinkovitega pravnega sredstva in poštenega sojenja temeljni načeli prava Unije, zapisani v členu 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina). V zvezi s tem Direktiva 2016/343 konkretizira pravico do poštenega sojenja, saj določa skupna minimalna pravila zlasti glede pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku. To direktivo je zato treba razlagati ob upoštevanju člena 47 Listine.⁶

29. V kazenskem postopku pravica do poštenega sojenja vključuje pravico biti navzoč na sojenju in v primeru kršitve te pravice pravico do novega sojenja. Ti pravici sta konkretizirani v členu 8 oziroma členu 9 Direktive 2016/343. Poleg tega člen 9 v bistvu določa, da če se osumljene ali obdolžene osebe niso odrekle svoji pravici biti navzoče na svojem sojenju, države članice zagotovijo, da imajo zadevne osebe „pravico do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi, vključno s preučitvijo novih dokazov, ter lahko privede do spremembe prvotne odločbe“. Tako je, kar zadeva člen 47 Listine, v členu 9 Direktive 2016/343 poleg pravice do poštenega sojenja konkretizirana tudi pravica do učinkovitega pravnega sredstva, ki državam članicam nalaga, da predvidijo pravna sredstva, ki zagotavljajo učinkovitost pravice do novega sojenja.

⁶ Glej zlasti točke 10, 11 in 17 obrazložitvenega memoranduma k Predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o krepitevi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitevi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (COM(2013) 821 final). Glej tudi na primer Mitsilegas, V., *EU Criminal Law*, 2. izdaja, Hart, Oxford, 2022, zlasti str. od 254 do 295.

30. Nacionalna zakonodaja, ki prenaša skupna minimalna pravila iz Direktive 2016/343, pomeni izvajanje prava Unije v smislu člena 51(1) Listine.⁷ Ker Direktiva 2016/343 ne določa enotne ravni varstva, lahko države članice uporabljajo nacionalne standarde varstva, „pod pogojem, da se s to uporabo ne posega v raven varstva, ki je zagotovljena z Listino, kot jo razlaga Sodišče, niti v primarnost, enotnost in učinkovitost prava Unije“.⁸

31. Iz tega izhaja, da nacionalni standardi, ki ne upoštevajo zahtev iz členov 8 in 9 Direktive 2016/343, pomenijo neustrezno ali neskladno izvajanje člena 47 Listine.

32. Kar zadeva sklicevanje na procesno avtonomijo, da bi se odgovorilo na vprašnji za predhodno odločanje, ki je bilo tudi predmet odgovora Komisije na obravnavi, menim, da je glede na to, da se z nacionalno zakonodajo, obravnavano v postopku v glavni stvari, izvaja člen 9 Direktive 2016/343, ki določa pravico do novega sojenja, če niso izpolnjeni pogoji iz člena 8(2) te direktive, težko trditi, da gre za „neobstoj ureditve prava Unije“, ki bi lahko sprožil uporabo sodne prakse Sodišča v zvezi s to avtonomijo.⁹ Tudi sicer se mi zdi, da bi bila preučitev vprašanj za predhodno odločanje na podlagi načela učinkovitosti, kolikor se v obravnavani zadevi uporablja člen 47 Listine, odveč. Poleg tega, kar zadeva načelo enakovrednosti, menim, da v obravnavani zadevi ni upoštevno, saj nič v spisu ne kaže na to, da bi se obravnavanje tožb, ki temeljijo na pravu Unije, in tožb, ki temeljijo na nacionalnem pravu ter imajo podoben predmet in tožbeni temelj, kakorkoli razlikovalo.

33. Zato menim, da se vprašnji za predhodno odločanje nanašata na razlago členov 8 in 9 Direktive (EU) 2016/343 ob upoštevanju člena 47 Listine.

34. Nazadnje, predložitveno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe dvomi o razlagi, ki jo je treba sprejeti, zaradi pojasnil Sodišča v točkah od 37 do 43 sodbe Stangalov, ki naj bi bila notranje protislovna. Natančneje, to sodišče sprašuje Sodišče, na eni strani, ali je treba šteti, da obdolžena oseba, če se ji v fazi preiskave obtožba osebno vroči, ve, da bo zoper njo potekalo sojenje, in na drugi strani, o pravnih posledicah pobega te osebe pred privedbo pred sodišče.

35. Zato je treba ugotoviti, da predložitveno sodišče s svojima vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali člena 8 in 9 Direktive 2016/343, ki se razlagata ob upoštevanju člena 47 Listine, nasprotujeta nacionalni ureditvi in praksi, ki osebi, obsojeni v nenavzočnosti, odrekata pravico do novega sojenja, ker je ta oseba pobegnila po prejemu predhodnega obtožnega akta zoper njo in v fazi preiskave v kazenskem postopku, ki je pripeljala do te obsodbe, s čimer je pristojnim organom onemogočila, da bi jo osebno obvestili o končnem obtožnem aktu ter datumu in kraju sojenja ter posledicah njenega izostanka. Poleg tega se predložitveno sodišče sprašuje o pojmu „razumno prizadevanje“ v smislu člena 8(4) Direktive 2016/343 pri ugotavljanju, ali je zadevna oseba dovolj obveščena o datumu in kraju sojenja, ter o pojmu „pooblaščen odvetnik“ v smislu člena 8(2)(b) te direktive, da bi ugotovilo, ali zastopanje s strani odvetnika, postavljenega po uradni dolžnosti in ki ga je določila odvetniška zbornica, ves čas sodnega postopka zadostuje za izpolnitev obveznosti zastopanja osebe, obsojene v nenavzočnosti.

⁷ Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da priznanje pravice do učinkovitega pravnega sredstva v posameznem primeru pomeni, da se oseba, ki se na to pravico sklicuje, opira na pravice ali svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, ali da se zoper njo vodi pregon, pri katerem gre za izvajanje prava Unije v smislu člena 51(1) Listine (glej sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča), C-430/21, EU:C:2022:99, točka 34 in navedena sodna praksa).

⁸ Sodba z dne 26. februarja 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, točka 29).

⁹ Glej sodbo z dne 17. maja 2022, Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397, točka 22 in navedena sodna praksa).

B. Splošna načela glede pravice obdolžencev, da so navzoči na sojenju

36. Spomniti je treba, da je v skladu s členom 1 Direktive 2016/343 namen te direktive določiti skupna minimalna pravila glede nekaterih elementov kazenskega postopka, med katerimi je „pravica biti navzoč na sojenju“. Kot je izrecno potrjeno v uvodni izjavi 33 te direktive, je ta pravica sestavni del temeljne pravice do poštenega sojenja,¹⁰ ki je zapisana v členu 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP). Kot je navedeno v Pojasnilih k Listini¹¹, člen 47, drugi in tretji odstavek, in člen 48 Listine ustrezata tej določbi. Sodišče mora zato paziti, da se z razlago zadnjenavedenih določb, ki jo poda, zagotovi raven varstva, s katero ni kršena raven varstva, ki je zagotovljena s členom 6 EKČP, kot ga razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP).¹²

37. Sodišče je na podlagi teh določb Listine v sodbi z dne 26. februarja 2013, Melloni,¹³ odločilo, da čeprav je pravica obtoženca, da je osebno navzoč na sojenju, temeljni element pravice do poštenega sojenja, pa vseeno ta pravica ni absolutna. Obtoženec se ji lahko prostovoljno odpove, bodisi izrecno bodisi molče, pod pogojem, da je ta odpoved nedvoumna, podprta z minimalnimi jamstvi, ki ustrezajo njeni resnosti, in ne prizadene nobenega pomembnega javnega interesa. Konkretno kršitev pravice do poštenega sojenja ni podana, kljub temu da obtoženec ni bil osebno navzoč na sojenju, če je bil seznanjen z datumom in krajem sojenja ali ga je zastopal pravni zastopnik, ki ga je obtoženec za to pooblastil.

38. Člen 8(1) Direktive 2016/343, s katerim je uzakonjena sodna praksa, ki izhaja iz te sodbe in se uporablja v kazenskih postopkih, državam članicam nalaga obveznost, da zagotovijo spoštovanje pravice biti navzoč na sojenju. Vendar lahko države članice na podlagi člena 8, od (2) do (4), te direktive pod določenimi pogoji določijo, da sojenje lahko poteka v nenavzočnosti.¹⁴

39. Če so izpolnjeni pogoji iz člena 8(2) navedene direktive, člen 8(3) te direktive določa, da se odločba, s katero se ugotovi, ali je osumljena ali obdolžena oseba kriva ali nedolžna, lahko izvrši.

40. Nasprotno, če pogoji niso izpolnjeni, so osumljene ali obdolžene osebe lahko predmet odločbe, izdane v nenavzočnosti in izvršljive, vendar morajo biti, ko so obveščene o tej odločbi, „zlasti v trenutku, ko so prijete“, obveščene tudi o vseh pravnih sredstvih, ki so jim na voljo glede navedene odločbe. S tega vidika ima zadevna stranka na podlagi člena 8(4) in člena 9 Direktive 2016/343, ki imata neposredni učinek, pravico „do novega sojenja ali drugega pravnega sredstva, ki omogoča, da se ponovno vsebinsko odloči o zadevi [...] ter lahko privede do spremembe prvotne odločbe“ (v nadaljevanju: pravica do novega sojenja).¹⁵

41. Iz tega sledi, da se lahko osebi, ki je bila obsojena v nenavzočnosti, pravica do novega sojenja odvzame le, če so izpolnjeni pogoji iz člena 8(2) Direktive 2016/343.¹⁶ Vendar je treba glede na sodno prakso Sodišča, ki izhaja iz sodb Melloni¹⁷ in Spetsializirana prokuratura (Sojenje

¹⁰ Sodba Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (točka 25).

¹¹ UL 2007, C 303, str. 17.

¹² Glej v tem smislu sodbo z dne 8. decembra 2022, HYA in drugi (Neobstoj možnosti zaslišanja obremenilnih prič) (C-348/21, EU:C:2022:965, točka 40).

¹³ C-399/11, EU:C:2013:107, točka 49.

¹⁴ Sodba Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (točka 26).

¹⁵ Sodba Stangalov (točka 35), ki se sklicuje na točke od 26 do 28 sodbe Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu).

¹⁶ Sodba Stangalov (točka 36).

¹⁷ Sodba z dne 26. februarja 2013 (C-399/11, EU:C:2013:107).

obdolžencu na begu)¹⁸, ta stavek razlagati tako, da vključuje tudi zahtevo po prostovoljni in nedvoumni odpovedi, čeprav ta ni razvidna iz besedila člena 8(2) Direktive 2016/343. Čeprav v tej določbi odpoved ni izrecno omenjena, jo je Sodišče razlagalo kot zahtevo, na kateri temeljijo v njej določena merila. Menim, da bi taka zahteva lahko temeljila na pravici biti navzoč na sojenju iz člena 8(1) te direktive, ki ni absolutna.¹⁹

C. Tri zahteve, ki izhajajo iz sodne prakse

42. Preučitev točk od 37 do 43 sodbe Stangalov, ki se sklicuje na sodbo Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu), razkriva, da mora nacionalno sodišče za odločitev, ali je oseba, ki ji je bilo sojeno v nenavzočnosti, upravičena do novega sojenja, ugotoviti, ali so bila v postopku, ki je pripeljal do njene obsodbe v nenavzočnosti, spoštovana jamstva poštenega sojenja.

43. Tako je treba opozoriti, da je Sodišče v zadevi Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu)²⁰ poudarilo, da možnost, ki jo imajo države članice, da izvedejo sojenje v nenavzočnosti in izvršijo sodbo, ne da bi zagotovile pravico do novega sojenja, temelji na treh kumulativnih zahtevah. Na prvem mestu, zadevno osebo je treba ustrezno obvestiti (zahteva obveščeniosti). Na drugem mestu, ta oseba se mora prostovoljno in nedvoumno odpovedati pravici biti navzoča na sojenju (zahteva odpovedi). Na tretjem in zadnjem mestu, pri sojenju v nenavzočnosti je treba upoštevati zahtevo, ki izhaja iz besedila člena 8(2) Direktive 2016/343, ki določa dva alternativna pogoja, in sicer da je bila zadevna oseba bodisi ustrezno obveščena o posledicah izostanka (člen 8(2)(a) te direktive) bodisi jo je zastopal pooblaščen odvetnik (člen 8(2)(b) te direktive).

44. V naslednjih točkah bom podrobneje preučila te tri kumulativne zahteve.

1. Zahteva obveščeniosti o sojenju

45. Najprej, zahteva obveščeniosti izhaja iz samega besedila člena 8(2)(a) in (b) Direktive 2016/343.

46. Poleg tega iz uvodne izjave 36 Direktive 2016/343 izhaja, da je bila zadevna oseba ustrezno obveščena, če so jo pravočasno „vabi[li] osebno“ ali so „se ji kako drugače zagotovi[le] uradne informacije o datumu in kraju sojenja, in sicer na način, ki omogoča, da oseba ve [za to sojenje].“ Po mnenju zakonodajalca obvestitev zadevne osebe o posledicah izostanka pomeni zlasti, da je ta oseba pravočasno obveščena, „da se lahko odločba izda, tudi če se sojenja ne udeleži“.²¹

47. Sodišče je zlasti poudarilo, da ima zadevna oseba, če ni bila pravočasno obveščena o sojenju, načeloma pravico do novega sojenja.²² V ta namen je Sodišče uvedlo dvojni pogoj za ugotavljanje, ali je bila oseba obveščena o svojem sojenju, in sicer skrbnost pristojnih organov in skrbnost

¹⁸ Točka 31.

¹⁹ V zvezi s tem glej uvodno izjavo 35 Direktive 2016/343, v kateri je pojasnjeno, da pravica osumljenih ali obdolženih oseb, da so navzoče na sojenju, ni absolutna in da bi osumljene ali obdolžene osebe morale imeti možnost, da se pod nekaterimi pogoji izrecno ali molče, vendar nedvoumno, odpovejo tej pravici (glej sodbo Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (točka 26)).

²⁰ Točki 33 in 34.

²¹ Glej uvodno izjavo 36 Direktive 2016/343. Glej tudi sodbo Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (točki 39 in 40).

²² Sodba Stangalov, točka 37. Poleg tega je v tej točki predviden tudi drugi, ločen primer, v katerem je bila zadevna oseba obveščena o sojenju, ne pa tudi o posledicah njene odsotnosti, in je ni zastopal pooblaščen odvetnik. Ta primer se dejansko nanaša na tretjo zahtevo, ki jo bom analizirala v nadaljevanju (glej točke od 59 do 67 teh sklepnih predlogov).

obdolžene osebe.²³ Vprašati se je namreč treba, po eni strani, ali so ti organi sprejeli razumne ukrepe za obveščanje obdolžene osebe, in po drugi strani, ali si je obdolžena oseba prizadevala prejeti te informacije ali se jim izogniti.

48. V zvezi s prvim pogojem je Sodišče v sodbi Stangalov navedlo, da se kljub dejstvu, da je zadevna oseba pobegnila po prejemu predhodnega obtožnega akta, šteje, da je bila ta oseba veljavno obveščena, če so pristojni organi poslali uradni dokument z datumom in krajem sojenja na naslov, ki ga je ta oseba sama sporočila med preiskavo, in če je bil predložen dokaz, da je bil dokument dejansko dostavljen na ta naslov. Vendar se bo štelo, da je bila ta oseba obveščena o sojenju, le če so si ti organi razumno prizadevali, da bi navedeno osebo našli in jo osebno povabili ali jo drugače obvestili o datumu in kraju tega sojenja.²⁴

49. V zvezi s tem menim, da je treba pojem „razumno prizadevanje“ v smislu člena 8(4) Direktive 2016/343 po eni strani razlagati v luči načela sorazmernosti²⁵, tako da je treba intenzivnost in obseg prizadevanj iskanja prilagoditi glede na resnost posledic za zadevno osebo, vključno z zagroženo kaznijo. Povedano drugače, večja kot je zagrožena kazen (zlasti daljše kot je obdobje odvzema prostosti), večje mora biti prizadevanje pristojnih organov, da se prepričajo, da se je osebo skrbno iskalo, preden se odobri izdaja sodbe v nenavzočnosti. Po drugi strani je treba ta pojem „razumnega prizadevanja“ presoјati glede na posebne okoliščine vsake zadeve, vključno s tem, koliko je pristojnim organom znana lokacija zadevne osebe, ter konkretnimi in najnovejšimi informacijami, ki so jim na voljo. Tako morajo biti uporabljena sredstva prilagojena dejansko razpoložljivim informacijam in dejanskemu položaju v zadevi. Zato je mogoče le ob upoštevanju kombinacije resnosti posledic in okoliščin tega primera ugotoviti, ali je mogoče prizadevanje pristojnih organov šteti za „razumno“.

50. Kar zadeva drugi pogoj, se z njim poskuša ugotoviti, ali se je zadevna oseba namerno izognila obveščanju. Sodišče je v ta namen pojasnilo, da lahko posebni in objektivni indici kažejo na namerno izogibanje obveščanju, zlasti če je oseba pristojnim organom dala napačen naslov ali če je zapustila naslov, ki ga je navedla. Če se je namreč oseba zavestno izognila obveščanju (na primer tako, da je pristojnim nacionalnim organom namerno sporočila napačen naslov ali da je ni več na naslovu, ki ga je navedla), ne more uveljavljati pravice do novega sojenja.²⁶

51. Poleg tega je Sodišče v točkah 40 in 41 sodbe Stangalov poskusilo izključiti argument, ki bi lahko postavil pod vprašaj zahtevo obveščanja. V skladu s tem argumentom ni mogoče šteti, da je bila obdolžena oseba v celoti obveščena, če končni obtožni akt in sojenje nista gotova v fazi preiskave. Tak argument bi obdolženim osebam dejansko omogočil, da bi se izognile sodnemu postopku s preprostim argumentom, da niso vedele, ali bo do sojenja dejansko prišlo. Sodišče je v zvezi s tem navedlo, da že dejstvo, da je bila obdolžena oseba seznanjena s predhodnim obtožnim aktom, zadostuje za ugotovitev, da je vedela, da zoper njo teče postopek z možnostjo sojenja. Povedano drugače, čeprav naslednja faza postopka v času, ko je prejela ta akt, še ni bila v celoti določena, ji to ni preprečilo, da bi razumela, da je bil zoper njo uveden postopek in da bo verjetno prišlo do nove faze postopka.

²³ Sodba Stangalov (točka 37).

²⁴ Sodba Stangalov (točka 42 in navedena sodna praksa).

²⁵ Glej po analogiji sodno prakso v zvezi z evropskim nalogom za prijetje, v kateri je Sodišče zahtevalo, da odreditveni pravosodni organ pred izdajo takega naloga spremlja izpolnjevanje pogojev, potrebnih za to izdajo, in preuči, ali je glede na posebnosti vsakega posameznega primera navedena izdaja naloga sorazmerna (glej v tem smislu sodbo z dne 27. maja 2019, OG in PI (Državni tožilstvi Lübeck in Zwickau), C-508/18 in C-82/19, EU:C:2019:456, točka 71 in navedena sodna praksa).

²⁶ Glej točki 38 in 39 sodbe Stangalov.

52. Posledično lahko države članice, če je zadevna oseba pobegnila po uradnem prejemu predhodnega obtožnega akta, vendar preden ji je bil vročen končni obtožni akt, štejejo, da je bila veljavno obveščena o sojenju. Za to morajo biti najprej izpolnjeni trije pogoji: obdolžena oseba mora organom sporočiti naslov, dokončni obtožni akt in vabilo na sojenje morata biti pravočasno poslana in obstajati mora dokaz, da sta bila ta dokumenta dostavljena na zadevni naslov.²⁷ Nato mora biti podano, da so si pristojni organi razumno prizadevali, da bi navedeno osebo našli in jo osebno povabili ali jo drugače uradno obvestili o datumu in kraju tega sojenja.

53. Vendar je Sodišče v sodbi HN (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja)²⁸ poudarilo, da lahko države članice osebo obsodijo v nenavzočnosti le v primerih, ko bi se zadevna oseba dejansko lahko udeležila sojenja *ter* se mu prostovoljno in nedvoumno odpovedala. Iz tega izhaja, da je treba pogoje, v katerih je mogoče domnevati, da je bila zadevna oseba obveščena o sojenju, razlikovati od pogojev, v katerih je mogoče šteti, da se je prostovoljno in nedvoumno odpovedala pravici biti navzoča na sojenju.²⁹ S tem Sodišče dodaja še eno zahtevo, ki je nadrejena zahtevi obveščeni, in sicer zahtevo odpovedi.

2. Zahteva odpovedi navzočnosti na sojenju

54. Čeprav člen 8(2) Direktive 2016/343 izrecno ne omenja pojma „odpovedi“, se je Sodišče oprlo na sodno prakso ESČP v zvezi s pravico do poštenega sojenja, da je razsodilo, da je ta pojem bistveni pogoj za utemeljitev, da ni novega sojenja. Namen zahteve odpovedi je torej zaščititi pravico do poštenega sojenja, saj zagotavlja, da se obdolženi osebi ne sodi v nenavzočnosti, ne da bi imela resnično možnost obrambe.

55. S tega vidika v skladu s sodno prakso ESČP niti besedilo niti smisel člena 6 EKČP osebi ne preprečujeta, da bi se prostovoljno, izrecno ali molče, odpovedala jamstvom poštenega sojenja. Vendar mora odpoved pravici do navzočnosti na sojenju biti nedvoumna, nanjo pa morajo biti vezana minimalna jamstva, ki ustrezajo njeni resnosti.³⁰ ESČP je v sodbi z dne 12. februarja 1985, Colozza proti Italiji,³¹ določilo tri pomembna načela. Na prvem mestu, mogoče je šteti, da se je obdolžena oseba odpovedala pravici biti navzoča na sojenju, le če je njena odpoved jasna, nedvoumna in vezana na jamstva. Na drugem mestu, država ne more domnevati te odpovedi zgolj na podlagi dejstva, da obdolžena oseba ni prišla na sojenje, ne da bi jo prej dejavno poskušala najti in obvestiti o postopku proti njej. Na tretjem mestu, če obdolžena oseba nikoli ni bila obveščena o postopku in če ni bilo nobenega prizadevanja za zagotovitev njene pravice obrambe, ji je treba omogočiti, da doseže novo sojenje.

56. Menim, da sta zahteva obveščeni in zahteva odpovedi tesno povezani in se prekrivata. Sodišče je namreč v sodbi z dne 15. septembra 2022, HN (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja)³², jasno navedlo, da se sojenje v nenavzočnosti lahko organizira le, če je imela zadevna oseba dejansko možnost udeležbe in se je tej pravici prostovoljno odpovedala. Da pa bi bilo mogoče šteti, da se je oseba odpovedala pravici do sojenja v njeni navzočnosti, morajo organi

²⁷ Sodba Stangalov (točka 42).

²⁸ Sodba z dne 15. septembra 2022 (C-420/20, EU:C:2022:679, točka 58).

²⁹ Glej tudi besedilo v točki 43 sodbe Stangalov, v kateri je navedeno, da je bila obveščena o sojenju in da se je prostovoljno in nedvoumno odpovedala uveljavljanju pravice biti navzoča na sojenju.

³⁰ ESČP, 1. marec 2006, Sejdovic proti Italiji, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točka 86, in ESČP, 13. marec 2018, Vilches Coronado in drugi proti Španiji, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, točka 36).

³¹ ESČP, 12. februar 1985, CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, točke od 27 do 32.

³² C-420/20, EU:C:2022:679, točka 58.

storiti vse, kar je mogoče, da jo obvestijo o sojenju. To pomeni, da morajo uporabiti ustrezna sredstva, da jo obvestijo o sojenju. Pristojni organi lahko štejejo, da se je obdolžena oseba odpovedala svoji pravici, šele ko je ta obveznost obveščanja izpolnjena.

57. Tako se je Sodišče oprlo na sodno prakso ESČP in v sodbi Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu)³³ potrdilo, da je mogoče ugotoviti, da je taka odpoved podana, če se ugotovi, da je obdolžena oseba obveščena, da zoper njo poteka kazenski postopek, da je seznanjena z vrsto in razlogi za obtožbo ter da nima namena biti navzoča na sojenju ali da se namerava izogniti pregonu.³⁴

58. Nazadnje, naj ugotovim, da je generalni pravobranilec J. Ricard de la Tour v sklepnih predlogih v zadevi Sofijska rayonna prokuratura in drugi (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja) (C-420/20, EU:C:2022:157) zaradi celovitosti obravnaval vprašanje, ali je mogoče odpoved v zgodnji fazi kazenskega postopka, ko pristojni organ preiskuje zadevo, razumeti kot soglasje k sojenju v nenavzočnosti. Po njegovem mnenju je treba člen 8(2) Direktive 2016/343 razlagati tako, da nasprotuje taki odpovedi³⁵, saj bi bilo to med drugim v nasprotju s sodno prakso ESČP³⁶, iz katere izhaja, da je treba odpoved navzočnosti dokazati s konkretnimi, objektivnimi in upoštevnimi dokazi.³⁷

3. Zahteva obveščeniosti o posledicah nenavzočnosti na sojenju in zastopanja s strani pooblaščenega odvetnika

59. Tudi če se domneva, da je bila obdolžena oseba pravočasno obveščena o sojenju in da se je odpovedala pravici biti navzoča na sojenju, je morala biti v skladu s členom 8(2)(a) in (b) Direktive 2016/343 obveščena o posledicah izostanka (prvi pogoj) *ali* jo je moral zastopati pooblaščen odvetnik (drugi pogoj). Kot je navedeno v točki 43 teh sklepnih predlogov, je tretja zahteva razdeljena na dva alternativna pogoja.

60. Prvi pogoj, določen v členu 8(2)(a) Direktive 2016/343, se nanaša na vsebino obvestila, posredovanega osumljeni ali obdolženi osebi. Drugače povedano, ta oseba bi morala biti obveščena, da se lahko odločitev o njeni krivdi ali nedolžnosti sprejme in izvrši zoper njo, če ni navzoča na sojenju. V obravnavani zadevi je glede na okoliščine postopka v glavni stvari, ker M. S. T. ni bil obveščen o posledicah izostanka, jasno, da ta pogoj v tej zadevi ne velja.

³³ Točka 53.

³⁴ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Sofijska rayonna prokuratura in drugi (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja) (C-420/20, EU:C:2022:157, točka 108). Glej zlasti ESČP, 1. marec 2006, Sejdovic proti Italiji, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točka 99, in ESČP, 23. maj 2006, Kounov proti Bolgariji, CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, točka 48. Sodišče navaja tudi sodno prakso ESČP, v skladu s katero je namen odpovedati se navzočnosti na sojenju podan zlasti, če vabila ni bilo mogoče vročiti zaradi spremembe naslova, ki je obdolženec ni sporočil pristojnim organom. V takem primeru zadevna stranka ne more uveljavljati pravice do novega sojenja (glej v tem smislu ESČP, 26. januar 2017, Lena Atanasova proti Bolgariji, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, točka 52).

³⁵ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Sofijska rayonna prokuratura in drugi (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja) (C-420/20, EU:C:2022:157, točka 108).

³⁶ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Sofijska rayonna prokuratura in drugi (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja) (C-420/20, EU:C:2022:157, točka 106) in zlasti tam navedene sodbe ESČP, in sicer sodbe z dne 1. marca 2006, Sejdovic proti Italiji (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točki 98 in 99); z dne 23. maja 2006, Kounov proti Bolgariji (CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, točka 47); z dne 26. januarja 2017, Lena Atanasova proti Bolgariji (CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, točka 52), in z dne 2. februarja 2017, Ait Abbou proti Franciji (CE:ECHR:2017:0202JUD004492113, točke od 62 do 65).

³⁷ Iz te sodne prakse izhaja, da je treba s temi elementi dokazati, da je bila oseba obveščena o kazenskem postopku zoper njo, da je natančno poznala naravo in razloge obtožb ter da se je jasno in nedvoumno odpovedala pravici do navzočnosti in obrambe. Generalni pravobranilec v zvezi s tem poudarja, da ESČP meni, da ne zadošča, da je obdolžena oseba zgolj nejasno ali posredno slišala, da je bil proti njej uveden postopek. Nujno je, da je bila resnično uradno in natančno obveščena.

61. Drugi pogoj iz člena 8(2)(b) Direktive 2016/343 se nanaša na zastopanje osumljene ali obdolžene osebe s strani odvetnika. Nanaša se na primer, pri katerem je oseba, ki je bila obveščena o sojenju, namerno izbrala, da jo zastopa pravni svetovalec, namesto da bi bila osebno navzoča na sojenju. To načeloma dokazuje, da se je odpovedala osebni navzočnosti na svojem sojenju, obenem pa si je zagotovila pravico do obrambe. Kot izhaja iz uvodne izjave 37 te direktive, se namreč lahko šteje, da je zadevna stranka „pooblastila“ odvetnika v smislu te direktive le, če je sama odvetniku, po potrebi tistemu, ki je bil dodeljen po uradni dolžnosti, zaupala nalogo zastopanja.

62. V zvezi s tem je ESČP menilo, da je pravica vsake obdolžene osebe, da jo dejansko zastopa odvetnik, ki ji je po potrebi postavljen po uradni dolžnosti, eden od temeljnih elementov poštenega sojenja. Obdolženec tega upravičenja ne izgubi zgolj zaradi nenavzočnosti na obravnavi. Za pravičnost kazenskega sistema je ključnega pomena, da nenavzočnost obdolžene osebe na sojenju ni kaznovana s tem, da se mu odreče pravica do pomoči zagovornika tako na prvi stopnji kot v postopku s pritožbo.³⁸

63. To, da se osumljena ali obdolžena oseba odpove pravici biti navzoč na sojenju v skladu s členom 8(2)(b) Direktive 2016/343, zahteva, da se upoštevajo načini zastopanja osebe, ki je obdolžena in odstranjena z ozemlja, s strani odvetnika.³⁹ Temeljni sodbi Krombach proti Franciji⁴⁰ in Sejdovic proti Italiji⁴¹ namreč potrjujeta ustaljeno stališče ESČP, v skladu s katerim je učinkovito zastopanje s strani odvetnika bistveno za zagotovitev poštenega sojenja, tudi kadar se obdolženi osebi sodi v njeni nenavzočnosti. Natančneje, v tej drugi sodbi je bilo poudarjeno, da odsotnost obdolžene osebe ne sme preprečiti prave in učinkovite obrambe.⁴²

64. Iz tega po mojem mnenju izhaja, da mora imeti odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, dejansko funkcijo zastopanja, ki zagotavlja učinkovito obrambo interesov obdolžene osebe tudi v njeni odsotnosti. Ni dovolj, da je uradno določen: če naj se spoštuje pravica do obrambe, mora biti sposoben dejavno sodelovati na sojenju in braniti obdolženo osebo v pomembnih vidikih. Vendar, kolikor mi je znano, navedeni sodbi ne opredeljujeta natančno postopkov za podelitev pooblastila odvetniku.

65. V zvezi s tem je Sodišče v sodbi Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu)⁴³ ugotovilo, da iz predloga za sprejetje predhodne odločbe izhaja, da odvetnik, ki je bil obdolženi osebi dodeljen po uradni dolžnosti, z njo nikoli ni bil v stiku, ta pa se prav tako ni izrekla glede imenovanja tega odvetnika. Sodišče je ugotovilo, da bi bilo v takih okoliščinah mogoče šteti, da ta odvetnik ni bil „pooblaščen“ v smislu te določbe s strani te osebe, kar je moralo preveriti predložitveno sodišče glede na pogoje, določene v nacionalnem pravu. Zato se mora predložitveno sodišče, da bi lahko štelo, da gre za pojem „pooblaščen odvetnik“ v smislu člena 8(2)(b) in uvodne izjave 37 Direktive 2016/343, prepričati, da je „zadevna stranka [...] sama odvetniku, po potrebi tistemu, ki je bil dodeljen po uradni dolžnosti, zaupala nalogo zastopanja“, kar pomeni dejansko in pomembno sodelovanje med zadevno osebo in njenim odvetnikom.

³⁸ Glej v zvezi s tem sodbi ESČP z dne 13. februarja 2001, Krombach proti Franciji (CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, točka 89), in z dne 1. marca 2006, Sejdovic proti Italiji (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točka 91).

³⁹ Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Sofijska rayonna prokuratura in drugi (Sojenje obtožencu, ki je bil odstranjen z ozemlja) (C-420/20, EU:C:2022:157, točka 99).

⁴⁰ Sodba ESČP z dne 13. februarja 2001, CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, točka 89.

⁴¹ Sodba ESČP z dne 1. marca 2006, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točke od 91 do 94.

⁴² V sodbi z dne 1. marca 2006, Sejdovic proti Italiji (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točka 94), je ESČP opozorilo, da samo imenovanje odvetnika ne zagotavlja avtomatično učinkovite pomoči obdolženi osebi.

⁴³ Točka 56.

66. V zvezi s tem želim poudariti, da člen 8(2)(b) Direktive 2016/343 zahteva, da obdolženo osebo zastopa odvetnik, ki ga je pooblastila, kar pomeni, da mora odvetnika za namene sojenja imenovati obdolžena oseba sama oziroma mora biti ta imenovan z njenim soglasjem. Dejstvo, da je odvetnik pomagal obdolženi osebi med preiskavo, ne pomeni nujno, da je bil ta odvetnik izrecno pooblaščen, da jo zastopa na sojenju v njeni odsotnosti. Tako mora obstajati jasno soglasje obdolžene osebe, izrecno ali implicitno, da jo ta odvetnik zastopa na sojenju v njeni odsotnosti. Iz tega izhaja, da je dejstvo, da je odvetnik že pomagal obdolženi osebi med preiskavo, lahko pomembno, saj lahko kaže na kontinuiteto obrambe. Vendar samo ta okoliščina ne zadostuje za izpolnitev pogoja iz člena 8(2)(b) Direktive 2016/343, saj je treba dokazati, da je obdolžena oseba tega odvetnika dejansko pooblastila, da jo zastopa na sojenju.

67. Kar zadeva vprašanje, kdaj naj bi bil ta stik vzpostavljen, niti sodna praksa ESČP niti sodna praksa Sodišča ne določata natančnega trenutka za stik med odvetnikom in njegovo stranko, določata pa temeljna načela, ki omogočajo oceno, ali je bil ta stik učinkovit in zadosten za zagotovitev poštenega sojenja. Zato mora sodišče ugotoviti, ali je pomoč odvetnika učinkovita od najzgodnejših faz postopka in med sojenjem v nenavzočnosti.⁴⁴ Če ima obdolžena oseba odvetnika, vendar se z njim nikoli ne sreča ali z njim ne komunicira na način, ki bi omogočal učinkovito obrambo, se to lahko šteje za kršitev člena 6(3)(c) EKČP, ki med drugim določa pravico do pomoči odvetnika. Tako ESČP tudi v primeru obrambe v nenavzočnosti zahteva, da obstajajo prizadevanja za zagotovitev učinkovitega stika.⁴⁵

D. Uporaba v obravnavani zadevi

68. V obravnavani zadevi je iz predložitvene odločbe razvidno, da nacionalno sodišče dvomi, ali je mogoče izključiti pravico osebe, obsojene v nenavzočnosti, do novega sojenja, ker je ta oseba pobegnila po prejemu predhodnega obtožnega akta, s čimer je pristojnim organom onemogočila, da bi jo osebno obvestili o končnem obtožnem aktu ter datumu in kraju sojenja ter posledicah njenega izostanka. V zvezi s tem iz predloga za sprejetje predhodne odločbe izhaja, da v skladu z bolgarsko sodno prakso v zvezi s členom 423(1), drugi stavek, NPK pravica do novega sojenja ni priznana osebi, ki je pobegnila po uvedbi preiskave v okviru predkazenskega postopka.

69. Pomisleki predložitvenega sodišča se torej nanašajo na združljivost odločitve tega sodišča, da osebi, obsojeni v nenavzočnosti, odvzame pravico do novega sojenja, če pristojni organi niso mogli obdolžene osebe osebno obvestiti, s členom 8(2) in (4) ter členom 9 Direktive 2016/343.

70. V obravnavanem primeru bo moralo predložitveno sodišče presoditi, ali je glede na zgoraj navedena pojasnila postopkovna ureditev, ki jo je uvedel bolgarski zakonodajalec, združljiva z Direktivo 2016/343. Ob tem lahko Sodišče poda koristne napotke za to presojo.⁴⁶

71. Na prvi pogled, kot je Komisija poudarila v svojem pisnem stališču, člen 423(1) NPK ostaja problematičen, ker ta določba ne vključuje dovolj jasno vseh pogojev za zavrnitev novega sojenja, določenih z Direktivo 2016/343. Tako ta določba kot sodna praksa, ki jo je v zvezi z njo oblikovalo predložitveno sodišče, se zdita nezdržljivi s členom 8(4) in členom 9 Direktive 2016/343 v delu,

⁴⁴ ESČP je v sodbi z dne 2. novembra 2010, Sakhnovski proti Rusiji (EC:ECHR:2010:1102JUD002127203, točka 98), odločilo, da odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, ki nima predhodnega stika s svojo stranko in torej ne more zagotoviti prave obrambe, ne izpolnjuje zahtev poštenega sojenja.

⁴⁵ Glej v tem smislu sodbi ESČP z dne 1. marca 2006, Sejdic proti Italiji, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, točka 86, in z dne 12. februarja 1985, Colozza proti Italiji (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, točke od 27 do 32).

⁴⁶ Glej po analogiji sodbo z dne 16. januarja 2025, VB II (Informacije o pravici do novega sojenja) (C-400/23, EU:C:2025:14, točka 54 in navedena sodna praksa).

v katerem osebi, ki se ji je sodilo v nenavzočnosti, odrekata pravico do novega sojenja zgolj zato, ker je pobegnila po tem, ko je bila zoper njo uvedena preiskava v okviru predkazenskega postopka, vendar še ni bila ustrezno obveščena o sojenju (niti o datumu niti o kraju sojenja) v skladu s členom 8(2)(a) in (b) te direktive.⁴⁷

72. Kar zadeva okoliščine zadeve v postopku v glavni stvari, je iz spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da je bil M. S. T. po prejemu predhodnega obtožnega akta 5. februarja 2024 osebno obveščen o obtožbi proti njemu v predkazenskem postopku. Bolgarijo je zapustil 16. februarja 2024, čeprav je moral policijo redno obveščati o svojem prebivališču. Ker pa M. S. T. ni prejel obtožnega akta, se zdi, da ni bil izrecno obveščen o datumu in kraju sojenja niti o posledicah svojega izostanka, kar bi lahko izključilo uporabo člena 8(2)(a) Direktive 2016/343. Ker je mogoče, da obdolžena oseba ni bila obveščena o obravnavi v skladu s členom 8(2) in (4) te direktive, bi lahko imela pravico do novega sojenja v skladu s členom 9 navedene direktive.

73. Kar zadeva okoliščine, ki jih je predložitveno sodišče navedlo v svojem drugem vprašanju za predhodno odločanje, je treba preučiti, ali dejstvo, da se je obdolžena oseba, čeprav je bila uradno obveščena o obtožbah zoper njo in o začetku preiskave, namerno izognila prejemu sodnega poziva, tako da je zapustila naslov, na katerem bi morala spoštovati hišni zapor, in ali lahko to kljub razumnim prizadevanjem Rayonen sad Montana (okrajno sodišče v Montani), da ji vroči obtožni akt, upraviči izključitev njene pravice do novega sojenja po obsodbi v nenavzočnosti.

74. V zvezi s tem je ključno vprašanje, ali je mogoče ravnanje M. S. T. razumeti kot prostovoljno odpoved pravici biti navzoč na sojenju. V ta namen se je treba vprašati, ali so si organi kazenskega pregona razumno prizadevali, da bi M. S. T. vročili vabilo na sodišče. Kot sem navedla zgoraj,⁴⁸ so si morali pristojni organi razumno prizadevati, da bi to osebo našli in jo osebno povabili ali jo drugače obvestili o datumu in kraju tega sojenja.⁴⁹ Le pod tem pogojem je mogoče šteti, da se je zadevna oseba prostovoljno in nedvoumno odpovedala pravici biti navzoča na sojenju.

75. Predložitveno sodišče mora preveriti, ali so si organi razumno prizadevali za to. V zvezi s tem se morda zdi presenetljivo, da pristojno sodišče očitno ni uspelo najti M. S. T., da bi ga obvestilo o poteku sojenja in posledicah izostanka, čeprav je bil najden razmeroma hitro po obsodbi, saj je začel prestajati kazen manj kot mesec dni po njeni pravnomočnosti. Predložitveno sodišče se mora torej prepričati, da so bili ukrepi, sprejeti pred sojenjem, zadostni in sorazmerni glede na resnost kaznivega dejanja in zagrožene kazni.⁵⁰

76. Zlasti, kot je predlagala Komisija, bi bilo mogoče šteti, da je v okoliščinah, v katerih pristojni organi razpolagajo z informacijami, ki kažejo, da se je oseba preselila na ozemlje druge države članice in se tam nahaja, razumno, da ti organi v SIS vnesejo razpisani ukrep na podlagi člena 34(1)(c) Uredbe 2018/1862, ki omogoča iskanje (večinoma avtomatizirano) oseb, ki so vabljeni pred sodišče v okviru kazenskih postopkov.⁵¹

⁴⁷ Komisija navaja, da je zoper zadevno državo članico sprožila postopek zaradi neizpolnitve zaradi nepravilnega prenosa člena 8(4) in člena 9 Direktive 2016/343.

⁴⁸ Glej točko 48 teh sklepnih predlogov.

⁴⁹ Sodba Stangalov (točka 42 in navedena sodna praksa).

⁵⁰ Glej točko 49 teh sklepnih predlogov.

⁵¹ Glede na to izraz „na zahtevo pristojnega organa“ iz člena 34 Uredbe 2018/1862 pomeni, da je obveznost odvisna od volje pristojnega nacionalnega organa.

77. V okoliščinah zadeve v postopku v glavni stvari je po eni strani iz spisa, ki je bil predložen Sodišču, razvidno, da se je obtožba nanašala na hudo naklepno kaznivo dejanje, ki se kaznuje z nezanimljivo dolgo zaporno kaznijo.⁵² Po drugi strani se zdi, da so nacionalni organi vedeli, da je M. S. T. delal v Nemčiji, in so v nacionalnih spisih zabeležili, da je 16. februarja 2024 zapustil Bolgarijo. Zato so očitno vedeli za odhod M. S. T. v tujino. V takih okoliščinah je vprašanje, ali so bili dolžni poiskati zadevno osebo prek SIS, preden ji je bilo sojeno v nenavzočnosti. V zvezi s tem, če je zadevno kaznivo dejanje hudo in je zagrožena kazen visoka, sta razpisani ukrep in preverjanje v SIS nujna elementa, da se lahko šteje, da so si pristojni organi razumno prizadevali za to, da bi zadevno obdolženo osebo osebno obvestili, zlasti če so že imeli resne indice, da je v tujini. Glede na te okoliščine se dejstvo, da so pristojni organi nadaljevali iskanje obdolžene osebe, pri čemer so se omejili na iskanja na nacionalnem ozemlju, in odredili, naj mu uradnik območne enote izroči obtožni akt in informacije o datumu in kraju sojenja, ne zdi dovolj za sklep, da so ti organi izkazali razumno prizadevanje. Vendar mora to presojati predložitveno sodišče.

78. Poleg tega, kar zadeva pogoj, ki se nanaša na zastopanje obdolžene osebe s strani odvetnika v skladu z zahtevo zastopanja s strani pooblaščenega odvetnika (drugi pogoj iz člena 8(2)(b) Direktive 2016/343), je iz spisa, predloženega Sodišču, razvidno, da je M. S. T. izjavil, da je želel, da ga zastopa odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, ki je bil navzoč na sojenju v nenavzočnosti. Vendar pooblastilo, dano v predkazenskem postopku, ne velja samodejno za sojenje v nenavzočnosti. Kot sem že podarila v točki 66 teh sklepnih predlogov, je treba dokazati, da je obdolžena oseba dejansko pooblastila tega odvetnika, da jo zastopa na sojenju. Predložitveno sodišče mora tudi preveriti, ali je imel ta odvetnik zadostne stike z M. S. T. in ali je svojo stranko obveščal o sojenju.

79. Kar zadeva načelo učinkovitosti, je Sodišče že poudarilo, da je treba zagotoviti, da postopek z zahtevo za obnovo kazenskega postopka pripelje do priznanja pravice do novega sojenja v vseh primerih, v katerih pogoji iz člena 8(2) Direktive 2016/343 niso bili izpolnjeni.⁵³ Kot sem že pojasnila, menim, da je treba ta stavek razlagati tako, da dejansko vključuje tri zgoraj omenjene kumulativne zahteve.⁵⁴ Sodišče je v točki 44 sodbe Stangalov prav tako poudarilo, da se zdi – kar je moralo preveriti predložitveno sodišče – da postopek z zahtevo za obnovo kazenskega postopka, kakršen je bil ta v postopku v tej zadevi, ni zagotavljal takega jamstva. Poleg tega je treba poudariti, da je Sodišče v sodbi z dne 16. januarja 2025, VB II (Informacije o pravici do novega sojenja)⁵⁵, zaradi spoštovanja načela učinkovitosti predložitveno sodišče pozvalo, naj preveri, ali bolgarsko procesno pravo zagotavlja, da oseba, ki je bila obsojena v nenavzočnosti, v trenutku, ko je obveščena o obstoju te obsodbe, ali kmalu zatem prejme kopijo celotne odločbe, izdane v nenavzočnosti, in se ji sporočijo njene procesne pravice, vključno z možnostjo vložitve zahteve za obnovo kazenskega postopka, ter sodišče, pri katerem je treba vložiti to zahtevo, in rok, v katerem je treba to zahtevo vložiti.⁵⁶

80. V obravnavani zadevi je mogoče dvomiti, ali je pravica do obnove postopka dejansko zagotovljena glede na čas, ki je pretekel od odvzema prostosti do morebitne odločitve o obnovi postopka. V zvezi s tem, čeprav je M. S. T. začel prestajati kazen 16. junija 2024, je bila obravnava o obnovi postopka šele 24. januarja 2025, torej več kot sedem mesecev po začetku prestajanja

⁵² Predložitveno sodišče je poudarilo, da je pred njim odvetnik, postavljen po uradni dolžnosti, navedel argument v zvezi z utemeljenostjo zahteve, in sicer da „se obtožba nanaša na hudo naklepno kaznivo dejanje, za katero je zagrožena zaporna kazen več kot pet let, tako da bi morala biti obsojena oseba navzoča pri obravnavi zadeve“.

⁵³ Glej v tem smislu sodbo Spetsializirana prokuratura (Sojenje obdolžencu na begu) (točka 31).

⁵⁴ Glej točko 43 teh sklepnih predlogov.

⁵⁵ C-400/23, EU:C:2025:14.

⁵⁶ Glej v tem smislu sodbo z dne 16. januarja 2025, VB II (Informacije o pravici do novega sojenja) (C-400/23, EU:C:2025:14, točka 61).

kazni. Če oseba ni mogla uveljavljati pravnega sredstva pred ali med znatnim delom prestajanja zapora, potem obstaja problem učinkovitosti pravice do obnove postopka v smislu člena 9 Direktive 2016/343 ob upoštevanju člena 47 Listine. V okoliščinah, v katerih je oseba že prestala kazen (ali večino kazni) brez neposredne možnosti izpodbijanja obsodbe v nenavzočnosti, pravica do obnove postopka dejansko postane neučinkovita. V takem primeru bi morale predložitveno sodišče zagotoviti, da bolgarski postopek dejansko zagotavlja učinkovito pravico do obnove postopka.

81. Iz tega izhaja, da učinkovitost pravice do obnove postopka nasprotuje temu, da bi morala oseba, ki je bila obsojena v nenavzočnosti in je začela prestajati kazen, čakati daljše obdobje, preden se odloči o njeni zahtevi za novo sojenje v smislu člena 9 Direktive 2016/343 ob upoštevanju člena 47 Listine.

V. Predlog

82. Glede na zgornje premisleke Sodišču predlagam, naj na vprašanji, ki ju je postavilo Varhoven kasationsen sad (kasacijsko sodišče, Bolgarija), odgovori tako:

1. Člena 8 in 9 Direktive (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku ob upoštevanju člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

je treba razlagati tako, da

nasprotujeta nacionalni zakonodaji in praksi, ki izključujeta pravico do novega sojenja zgolj zato, ker je bila zoper osebo uvedena preiskava in je ta oseba pobegnila, ne da bi se od pristojnih organov zahtevalo, da jo obvestijo o datumu in kraju sojenja ter o posledicah njenega izostanka na sodišču.

2. Člen 8(4) Direktive 2016/343

je treba razlagati tako, da

mora nacionalno sodišče pri presoji, ali so si pristojni organi razumno prizadevali, da bi zadevno osebo obvestili o sojenju, upoštevati resnost posledic za zadevno osebo in konkretne okoliščine zadeve, zlasti pa zagotoviti uporabo razpoložljivih informacijskih sistemov Unije, če obstajajo indici, da je zadevna oseba v drugi državi članici.

3. Učinkovitost pravice do novega sojenja v smislu člena 9 te direktive ob upoštevanju člena 47 Listine o temeljnih pravicah nasprotuje temu, da bi morala oseba, ki je bila obsojena v nenavzočnosti in je začela prestajati kazen, čakati daljše obdobje, preden se odloči o njeni zahtevi za obnovo postopka.